

Összehasonlító politológia II._1.

A római diktatúra

- ✧ Mind a terminus, mind az intézmény eredete homályos.
- ✧ Az **első diktátor**, akiről megbízható információ állrendelkezésre, **Kr. e. 500-ban** lett megválasztva.
- ✧ Az utolsó jogszerűen megválasztott diktátor pedig **Kr. e. 216-ban** (vagy 210-ben).
- ✧ Ugyanakkor az intézmény a IV. század végén már hanyatlóban volt.

A római diktatúra

- ✧ Rómában alkalmaztak **polgári diktátorokat** is olyan feladatok ellátására, amelyek nem kapcsolódtak szükségszerűen katonai szükségletekhez , de ezek a diktátorok – akik tehát lényegében a távol lévő vagy akadályoztatott konzulokat helyettesítették – nem jellemezték az intézményt és nem volt jelentőségük.
- ✧ Az a diktátor, akire a római intézményről beszélve hivatkozunk vagyis **polgári és katonai teljhatalommal felruházott diktátor**.

A római diktatúra

- ✧ A diktátort a **konzulok** vagy a konzuli hatalommal rendelkező **néptribunusok** nevezték ki a **szenátus kérése**, ténylegesen azonban **gyakran** annak **kijelölése** alapján.
- ✧ A legfőbb gát: a diktátor **nem helyezhette hatályon kívül az alkotmányt**. – hiszen ha ezt megtehetette volna, akkor gyakorlatilag a kinevezése és hivatalát leíró legalapvetőbb jogszabályt érvénytelenítette volna.
- ✧ A diktátor **felfüggeszthette** a rendes **hivatalok működését**.
- ✧ **Hatalmának valódi lényegét a katonai parancsnokság jelentette.**

A római diktatúra

- ✧ A katonai diktátor **hat hónapnál** tovább nem maradhatott hivatalban.
- ✧ A római diktatúra tehát a közjog által előírt és szabályozott, rendkívüli helyzetekre létrehozott hivatal volt, amely korlátozott időre és kifejezetten **egy konkrét feladatra** szólt.
- ✧ A diktátor azonnal elveszítette hivatalát, amint a rábízott feladatot elvégezte, de hat hónap elteltével akkor is lejárt a megbízatása, ha a feladatot esetleg nem fejezte be.

A római diktatúra

- ✎ A szigorú időbeli **korlátozás** a rendszer fokozatos demokratikus jellegű átalakulásához kapcsolódva (a néptribunusok vétőjoga lassanként felülkerekedett a diktátor korlátlan hatalmán) a **gyakorlatban** az intézmény **eltűnéséhez** vezetett.
- ✎ A diktátorválasztás eseménye **megerősítette volna** a félelmet, hogy a diktatúra a görögéhez hasonló zsarnokságba fog torkolni.

A római diktatúra

- ✧ Az I. század eseményei Mariusszal, Sullával és Caesarral megmutatták, hogy az elfajulással kapcsolatos **aggodalmak** igencsak **megalapozottak** voltak.
- ✧ A diktatúra elfajulása azonban nem változtat azon a tényen, hogy amíg az **intézmény** a **köztársasági** alkotmányon **belül** hatályban volt, jól **vizsgázott**.

A római diktatúra – politikatudományi sajátosságai

- ✧ **alkalomszerű**
- ✧ **nem a rendszer lényegéhez tartozó intézmény**
- ✧ **a teljhatalomhoz hasonlatos képződmény**
- ✧ **de iure létesített és szabályozott intézmény**

A római diktatúra – politikatudományi sajátosságai

✎ A római diktátort abban az alkotmányos kontextusban kell elhelyeznünk, amely odáig viszi az óvintézkedéseit, hogy a **legfőbb hivatalokat nemcsak hogy egy évre szólóvá teszi, hanem testületivé is.** A diktatúra egy ilyen rendszer biztonsági szelepét jelenti: **súlyos szükség és sürgősség esetén felfüggesztik a testületi elvet, s egy alkotmányos szükséghivatalt rendelnek a rendes hivatalok fölé.**

A római diktatúra

- ✧ Nem egy rendes szervnek adtak rendkívüli hatalmat, hanem egy rendkívüli szervhez folyamodtak.
- ✧ A normál közigazgatás céljára teljesen süketelennek és alkalmatlannak tartották.
- ✧ A rendszerhez nem nyúltak: a rendes hivatalok – egy rövid időre – egyszerűen rendelkezési állományba kerültek, készen arra, **hog**y automatikusan visszavegyék a maguk funkciót. Van aki szerint egy válságkormány.

Köszönöm a figyelmet!